

Samenvatting notitie landelijke regeling tolkvoorziening

april 2015

De 20-jarige, dove Anne studeert Internationaal Toeristisch Management. Voor haar studie moet ze verplicht een studiereis naar Marokko maken. Daarom vraagt Anne bij UWV een tolk Nederlandse Gebarentaal (NGT) aan. Het UWV wijst de aanvraag af en stelt dat Anne gebruik moet maken van dienstverlening die in Marokko beschikbaar is.

Dr. Pieterse, 38 jaar, werkt als statistisch onderzoeker bij het CBS. Zij dient aanvragen in voor teamtolken voor 4 internationale conferenties waarvan 1 in Nederland en 3 in het buitenland plaatsvinden. CBS ziet deelname hieraan als noodzakelijke werkzaamheden van de betreffende werknemer. UWV wijst de aanvragen af.

De 70-jarige mevrouw Janssen is sinds haar 35^e doof. Begin 2014 moest zij werkelijk in het ziekenhuis een bestraling ondergaan. Om te kunnen communiceren, is ze afhankelijk van een schrijftolk. Door alle ziekenhuisbezoeken zijn de 30 uur waarop zij recht heeft in augustus al op. Mevrouw Janssen vraagt extra uren aan. Ze bezoekt de rest van het jaar minder activiteiten en gaat zonder tolk naar een verjaardag met als gevolg dat ze in een sociaal isolement dreigt te raken. Ze is bang dat ze anders onvoldoende tolkuren heeft als ze nog ziekenhuisbezoeken moet afleggen.

Drie voorbeelden die in strijd zijn met het VN-Verdrag voor de Rechten van Mensen met Beperkingen. Zijn deze drie personen een uitzondering? Helaas niet.

Mag iedereen meedoen?

Ben je minder waard als je doof of slechthorend bent? Is het normaal dat je dan buiten de maatschappij staat? Wij vinden van niet! Mensen met een auditieve beperking¹ moeten, net als jij, volledig meekunnen in de maatschappij. Zij zijn waardevolle burgers die een bijdrage leveren aan de maatschappij. Het probleem is echter dat horenden en niet/slecht horenden elkaars taal niet spreken. Zij kunnen alleen met behulp van een tolk² met elkaar communiceren. Is dat het probleem van de dove of slechthorende persoon? Moet die de taalbarrière overbruggen? Of ligt daar ook een verantwoordelijkheid voor de overheid en de maatschappij?

Wie is verantwoordelijk?

Iemand met een auditieve beperking moet op dit moment zelf regelen dat hij met een ander kan communiceren. Doven en slechthorenden moeten voor elke situatie zelf een tolk aanvragen. Dit geldt ook wanneer de tolk er niet eens voor henzelf is, maar voor horenden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een bijeenkomst waar Nederlandse Gebarentaal de voertaal is. Vreemd, toch?

Ingewikkelde constructie

De huidige tolkvoorziening is opgesplitst in drie situaties: leef, arbeid en onderwijs. De verantwoordelijkheid voor die drie situaties ligt bij drie verschillende departementen (VWS, OCW en SZW). De uitvoering van de tolkvoorziening ligt bij twee instanties (UWV en Menzis). Zij hebben allebei een ander beleid. Makkelijk is anders. Daarnaast is nog een aantal organisaties actief

¹ Onder mensen met een auditieve beperking wordt verstaan: vroegdoven, plots- en laatdoven, slechthorenden, doofblinden.

² Onder tolken wordt verstaan: tolk Nederlandse Gebarentaal (NGT), tolk Nederlands met Gebaren (NmG), schrijftolken, tolk tactiele gebaren, Dove tolken en gesproken taal-tolken.

binnen het werkveld van de tolkvoorziening. Er is een aantal tolkbemiddelingsorganisaties. Eén daarvan wordt gesubsidieerd door de overheid (Tolknet). De gesubsidieerde organisatie voert een deel van de bemiddeling van tolken uit en geeft voorlichting. Tot slot zijn er twee organisaties die de registratie van tolken op zich nemen (Stichting RTG en bureau BTV). Zie jij door de bomen het bos nog?

Hoe vaak mag je een tolk inzetten?

Voor de 'leefsituaties' mag iemand 30 uren per jaar een tolk inzetten. Dat is dus iets meer dan een half uur per week om een tolk in te zetten bij een arts bezoek, ouderavonden, cursussen, bijeenkomsten, et cetera. Op het werk mag 15% van de arbeidstijd een tolk ingezet worden. Dat is dus ruim een uur per werkdag van acht uur. Heb je een eigen bedrijf? Dan heb je alleen onder strikte voorwaarden recht op de inzet van tolken. Ben je auditief beperkt en volg je na je 30^e onderwijs? Dan heb je pech. Je hebt dan namelijk geen recht op de inzet van een tolk in het onderwijs.

Hoe kan het ook?

De kern van de huidige regeling is inmiddels 26 jaar oud. De regeling voldoet niet meer aan de huidige situatie. Dat zorgt in de uitvoering voor problemen bij tolken en tolkgebruikers. Het kan in onze ogen anders. In onze notitie geven we een aantal knelpunten aan waarvoor we ook verbeteringsuggesties doen, zoals:

1. Niet (alleen) de persoon met de auditieve beperking is verantwoordelijk voor de inzet van een tolk. Instellingen zijn mede verantwoordelijk. Zij moeten ervoor zorgen dat politieke bijeenkomsten, musea, congressen en theatervoorstellingen, et cetera voor iedereen toegankelijk zijn.
2. Er wordt één basispercentage tolkuren vastgesteld voor alle werkende mensen met een auditieve beperking. Is het basispercentage niet toereikend? Dan kan, eenvoudig, een aangepast percentage aan tolkuren aangevraagd worden.
3. De tolkvoorziening voor onderwijssituaties kent geen leeftijdsgrens. Ook mensen met een auditieve beperking moeten een leven lang kunnen leren.
4. Kijk niet alleen naar de communicatieve vaardigheden van de leerling/student, maar ook naar die van bijvoorbeeld de docenten.
5. Binnen het toegekende aantal uren mag iedereen zelf bepalen hoe hij de uren besteedt, ongeacht of het gaat om leef-, arbeid- of onderwijssituaties. Daarbij geldt één vergoedingensysteem voor alle typen tolksituaties.
6. Het onderscheid tussen werknemers en ondernemers met een auditieve beperking wordt opgeheven: iedereen heeft recht op de inzet van tolken in arbeidssituaties.
7. Wie werkt bij een sociale werkplaatsen of de nieuwe vorm van beschermt werken, heeft ook recht op tolkinzet in arbeidssituaties.
8. Keten-vertalingen leiden bij asielzoekers/vluchtelingen tot de beste communicatieve situatie; met een tolk gesproken taal uit het land van afkomst, een tolk Nederlandse Gebarentaal en een Dove tolk. De laatste maakt de brug tussen de formele gebarentaal en het denkkader en begripniveau van de asielzoeker/vluchteling.

Ons alternatief

Er moet een kaderwet komen waarin het recht op informatie en communicatie voor burgers met een auditieve beperking geregeld wordt. Zij, én de samenleving, hebben daar belang bij. Naar aanleiding van deze kaderwet wordt één landelijke regeling vastgelegd. De tolkvoorziening is daarin onderverdeeld in een publiek domein en een privaat domein. Heldere voorwaarden vormen het uitgangspunt voor beide domeinen. Eén ministerie wordt verantwoordelijk voor één eenduidige regeling. Daarnaast komt er één organisatie die, onder overheidstoezicht, de uitvoering verzorgt. Onder die uitvoering valt het toekennen van basis-tolkvoorzieningen, de registratie, de voorlichting en de bemiddeling van tolken. Dit betekent in onze ogen een grote slag qua efficiency en effectiviteit. De bureaucratie wordt hierdoor enorm verminderd en er hoeft minder afgestemd te worden. Voor tolken en tolkgebruikers is helder waar zij terecht kunnen en waar zij recht op hebben.